

## Groeps certificering moet goedkoper

**Groeps certificering van bosbeheer is voor kleinere eigenaren wellicht een nuttige mogelijkheid. De Stichting Goed Hout! en de Unie van Bosgroepen organiseerden op 29 februari 2000 een bijeenkomst in Ellecom voor ruim 30 geïnteresseerden om daarover nader van gedachten te wisselen.**

Certificering van bosbeheer is voor enkele eigenaren in Nederland de praktijk van alledag. Voor het overgrote deel echter nog niet. Van de 300.000 ha Nederlands bos was op 29 februari jl. 69.064 ha (7 eigenaren) gecertificeerd volgens FSC richtlijnen (zie kader 1).

Het leek de organisatoren van de bijeenkomst goed om aan de hand van binnenlandse en buitenlandse ervaringen met certificering en groeps certificering in

### Kader 1: De gecertificeerde bouseigenaren in Nederland

Gemeente Ede	2.044 ha
Gemeente Apeldoorn	571 ha
Gemeente Arnhem	1.304 ha
Gemeente Lelystad	465 ha
Gemeente Renkum	283 ha
Kon. Houtv. Het Loo	8.058 ha
Staatsbosbeheer (3 regio's)	56.339 ha
(bron HYPERLINK <a href="http://www.fscoax.org">http://www.fscoax.org</a> <a href="http://www.fscoax.org">www.fscoax.org</a> , 28-03-2000)	

het bijzonder de mogelijkheden voor de 'kleinere' eigenaar in Nederland nader te bezien. De reeds gecertificeerde eigenaren hebben allen een professioneel apparaat. Ook gaan zij bijna allemaal uit van de idee dat certificering helpt bij het zelf een spiegel voorhouden over het bosbeheer, dat het een belangrijk PR- of marketinginstrument kan zijn en dat de aanpassingen aan de organisatie en administratie ten gevolge van de certificering redelijk te overzien zijn.

Ligt dat anders voor het overgrote deel van de particuliere eigenaren en diverse gemeenten? Hoe dan wel? En hoe zijn de kosten voor kleinere eigenaren?

Na het horen van de sprekers: Gemma Boetekees (stichting Goed Hout!), Andrew Leslie (Scottish Woodlands), Henk van Blitterswijk (Alterra) werden de stukjes van de puzzel steeds duidelijker.

In de taakverdeling tussen groep en groepsleden zijn verschillende mogelijkheden: het kan uiteenlopen van een situatie waar de groep alles doet, tot een situatie waar de groep zich beperkt tot de administratie. Wel is het zo dat de wijze waarop taken worden verdeeld tussen groep en groepsleden vooraf moet worden gekozen.

De Bosgroepen kunnen fungeren als platform waarbinnen groeps certificering mogelijk is. Het is mogelijk om slechts een deel van de leden deel te laten nemen aan het groeps certificaat.

FSC formuleert eisen waaraan bosbeheer moet voldoen om het predikaat duurzaam te verkrijgen. Deze eisen zijn internationaal. In elk land wordt middels een zgn. landentafel een vertaling gemaakt naar de lokale situatie.

### Kader 2: De Stichting Goed Hout!

In Nederland is bosbeheer alleen tegen de FSC norm gecertificeerd. Andere vormen van certificering worden in Nederland niet toegepast. De Stichting Goed Hout! ondersteunt alle vormen van certificering die binnen de omschrijving van certificering en het certificeringssysteem in haar statuten passen. Tot nu toe is dat voor Nederland alleen FSC. Het certificeringssysteem moet onder andere voldoen aan nationale en regionale criteria voor goed bosbeheer die corresponderen met internationaal geaccepteerde principes en criteria. Verder dient er gecertificeerd te worden op het niveau van bosenheden, waarbij het kosteneffectief zijn en de belangen van kleine bouseigenaren worden meegewogen. Daarnaast wordt het systeem uiteraard geaccepteerd door een groot aantal belanghebbenden en is het geloofwaardig voor de consument, milieu-organisaties en sociale organisaties. De certificering en het systeem dient marktconform te zijn (Stichting Goed Hout! Statuten, 1999). Er zijn nog meer eisen, volgens de statuten van Goed Hout!, maar die blijven hier even buiten beschouwing. Goed Hout! zou ook omschreven kunnen worden als een belangennetwerk van bedrijven die gezamenlijk de markt voor gecertificeerd hout willen uitbreiden.

Dit is ook voor Nederland gebeurd. Naast eisen m.b.t. planvorming, administratie, ARBO e.d. is er met betrekking tot het vereiste bosbeeld in Nederland aansluiting gezocht op het programma beheer. Voor FSC certificering moet binnen een periode van 30 jaar gerealiseerd zijn:

- 50% inheemse boomsoorten
- 25% gemengd bos
- 4 dode bomen per hectare.

Bij groeps-certificering wordt gesteld dat voor inheems en gemengd de groepsleden gezamenlijk aan de eisen mogen voldoen. Dat hoeft dus niet voor elke eigenaar individueel.

De controle dient door een externe certificeerder te geschieden. De intensiteit van de controle is afhankelijk van de groeps-grootte en wel:

- Groep > 50 leden: "een aantal" (niet gedefinieerd) bezoeken door certificeerder;
- Groep < 50 leden: tenminste 1/3 deel van de leden bezoeken.

Wat betreft de planvorming wordt in de huidige Nederlandse standaard, die overigens op het moment van schrijven van dit artikel nog goedgekeurd moet worden door FSC internationaal, enige soepelheid betracht voor kleinere eigenaren. De tekst van de standaard luidt:

'Het beheerplan geeft in elk geval weer de huidige toestand, de streeftoestand, de daartoe te nemen maatregelen en de functietoekenning. Voor de bezittingen tot 50 ha kan volstaan worden met een inventarisatie van de huidige toestand, de streeftoestand en de functietoekenning, de concrete streefdoelen voor aandeel inheemse boomsoorten, aandeel dood hout en aandeel gemengd bos, en een korte beschrijving van hoe, met welke middelen en wanneer deze doelen bereikt zul-

### **Kader 3: Enige regels voor FSC groeps-certificering**

In 1998 is door FSC beleid vastgesteld met betrekking tot groeps-certificering. Er worden 2 niveaus onderscheiden:

- Groepsverantwoordelijkheid: Op groepsniveau dient minimaal de groepsadministratie te worden verricht en dient een groepsbeleid t.a.v. het bosbeheer te zijn vastgelegd;
- Verantwoordelijkheid groepsleden: voldoen aan de criteria/principes van FSC.

len worden. Voor bezittingen groter dan 50 ha wordt naar rato van de bedrijfsgrootte meer informatie verlangd over de afweging en zonering van de verschillende functies, over de producten en diensten die het bos levert en over de regulering van het bosgebruik.'

### **Kosten voor kleine boseigenaren**

Onderzoekers van Alterra presenteerden tijdens de bijeenkomst conclusies van hun studie naar de kosten van certificering (Blitterswijk van H., J.J. de Jong en C.J.M. van Vliet, 2000). De studie geeft een antwoord op de vraag hoeveel certificering bij kleinere eigenaren in Nederland zou kosten. Er wordt onderscheid gemaakt naar individuele certificering en groeps-certificering (zie voor een toelichting kader 3). De cijfers stemmen niet tot juichen.

Onder de huidige omstandigheden verwachten de onderzoekers bij een gunstig scenario bij de individuele certificering voor bedrijven van 25 ha kosten van minstens 52 gulden per ha per jaar. Bij bedrijven van 100 ha ligt dat bedrag lager, op minstens 26 gulden per ha per jaar.

Bij groeps-certificering liggen de bedragen gunstiger, maar nog altijd op zeker 23 dan wel 14 gulden per ha per jaar. In het ongunstige scenario is verondersteld dat er nog meer kosten gemaakt moeten worden voor onder andere het opstellen van een

beheersplan, het verrichten van opstands-inventarisaties en de begeleiding door de groepsvertegenwoordiger. De uitkomsten liggen dan nog aanzienlijk hoger dan bij het gunstige scenario. Opgemerkt zij dat het hier om een theoretische benadering gaat. De uitkomsten zijn weinig hoopgevend. De onderzoekers concluderen dan ook: 'Voor grote bosbedrijven zijn de kosten van certificeren wel op te brengen. Voor kleine bosbedrijven echter zijn ze dusdanig hoog dat certificeren financieel onbereikbaar is'.

Vergelijken we deze verwachte kosten eens met de inkomsten. Gecertificeerd hout brengt vooralsnog niet meer op dan niet-gecertificeerd hout. Om tot een rekenvoorbeeld te komen kunnen we stellen dat in Nederland oogst en verkoop per ha per jaar mogelijk is van ongeveer 5 m<sup>3</sup>. Uitgaande van een prijs op stam van f 25 betekent dat f 125 per ha aan inkomsten. Daar moeten eventuele kosten van bessen e.d. nog af.

De volgende kosten zitten in de opstelling van de onderzoekers

- De certificeerder
- De groepsvertegenwoordiger in geval van groeps-certificering
- Aanpassing beheer
- Administratie en documentatie te weten beheerplan, inventarisatie natuur (p.m.), opstands-inventarisaties, administratieve werkzaamheden (p.m.)

- Begeleiden certificeerder
- Begeleiden en overleg groepsvertegenwoordiger, in geval van groeps-certificering

In het geval van de gunstige omstandigheden is er van uitgegaan dat er al een beheerplan aanwezig is en de opstanden al geïnventariseerd zijn, waardoor de kosten daarvan niet aan de certificering kunnen worden toegerekend. De onderzoekers hebben verder becijferd dat de kosten van groeps-certificering 16% tot 56% van de houtopbrengsten bedragen. Het saldo van de houtoogst kan daardoor negatief worden. Een eventuele prijsstijging voor het gecertificeerde hout van een paar gulden of een paar procenten, die overigens niet verwacht wordt, maakt het plaatje niet wezenlijk anders.

### Ervaringen elders

Andrew Leslie presenteerde de ervaringen van Scottish Woodlands (SW), een particuliere beheersorganisatie met ongeveer 1000 klanten met in totaal 170.000 hectare bos.

De kosten van de certificering worden door SW voorgeschoten. Uiteindelijk worden deze aan de groepsleden doorberekend. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen vaste kosten en variabele kosten.

Vaste kosten zijn met name kosten van de certificeerder voor controle. Deze kosten worden via contributies door de groepsleden betaald. Variabele kosten zijn vooral de kosten voor de voorbereiding, de activiteiten die in het betreffende beheer nodig zijn

om aan de eisen van het certificaat te voldoen en de monitoring. Deze worden met elk groepslid individueel afgerekend.

De vaste kosten zijn vastgesteld per grootteklasse en bedragen: (1£ = f 3,60)

1-100 ha	£ 1.000/5 jaar (circa f 720 per jaar)
100-500 ha	£ 1.700/5 jaar (circa f 1225 per jaar)
>500 ha	£ 2.500 en meer/5 jaar (circa f 1800 en meer per jaar)

Ook deze bedragen liegen er niet om. De vaste kosten voor een bedrijf van 25 ha zijn uitgaande van bovenstaande getallen bijna f 30 gulden per ha per jaar, voor een bedrijf van rond de 100 ha rond 10 gulden per ha per jaar. Daar komen de variabele kosten nog bovenop. Als organisatie kan SW groeps-certificering aanbieden zonder daar geld in te moeten stoppen. Voor de eigenaren die deelnemen in de groepen is het een blijvende kostenpost.

De certificering heeft deels met subsidies plaatsgevonden.

SW is reeds enkele jaren bezig met groeps-certificering. De eerste groep is in 1998 gecertificeerd. Inmiddels heeft ca. 8.000 hectare (32 eigenaren) een groeps-certificaat. Nog eens 19.000 hectare is er klaar voor. Met de definitieve certificering van deze 19.000 hectare wordt gewacht tot de vraag uit de markt, met name die vanuit de zagerijen toeneemt. Er kan dan

op zeer korte termijn worden gecertificeerd

Om de groeps-certificering te kunnen oppakken bleek eerst ISO certificering noodzakelijk. SW heeft 2 ISO certificaten: ISO 9002 voor de algemene bedrijfsprocessen en administratie; ISO 14001 voor de bedrijfsdoelen met betrekking tot bosbeheer. Dit zijn algemene doelen, waaraan SW en alle klanten van SW dienen te voldoen.

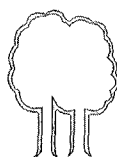
Door het behalen van beide ISO certificaten werd het voor SW mogelijk om groeps-certificaten op te zetten. Hier is gekozen voor de FSC standaard, die inmiddels door de Britse landentafel was vertaald in een UK-variant: de UKWAS.

Een belangrijk verschil tussen ISO en FSC is dat bij ISO het bedrijf eigen doelen en standaards formuleert, terwijl bij FSC doelen worden aangereikt. In de filosofie van SW zijn ISO en FSC dan ook aanvullende trajecten.

In de weg naar FSC-groeps-certificering heeft SW allerlei producten ontwikkeld als een raamwerk voor een beheerplan, overeenkomsten waarin verantwoordelijkheden worden vastgelegd, een procedure voor registratie en oplossing van klachten en fouten en een procedure voor interne en externe audit.

Overeenkomsten met deelnemers worden voor minimaal vijf jaar afgesloten. Daarvoor vindt er een uitgebreide beoordeling van de potentiële deelnemer plaats op het beheersplan. Ook wordt de nulsituatie tegen de achtergrond van de eisen gemonitord. SW voert doorgaans in de gecertificeerde bezittingen zelf het volledige beheer. In uitzonderingsgevallen is dit niet zo. Waar SW niet zelf het beheer voert, is het zeer moeilijk om het certificaat waar te maken. In een dergelijke

## Unie van Bosgroepen



situatie liggen de kosten dan ook 35 tot 50% hoger. De bosgroepen voeren in het algemeen in Nederland niet zelf het beheer. Dat doen de eigenaren of hun rentmeester.

#### Hoe nu verder

Individuele certificering is voor kleinere eigenaren in Nederland in de meeste gevallen geen haalbare kaart. Dat komt door de kosten, maar ook door het ontbreken van beheersplannen en kennis in sommige gevallen. Groeps-certificering zou een oplossing kunnen zijn. Het is het op dit moment echter nog niet. Hoe kan daar aan gewerkt worden?

- FSC internationaal kan soepeler procedures voor kleine bosc-eigenaren vaststellen
- FSC werkgroep NL kan nadere richtlijnen voor uitvoering van groeps-certificering in Nederland uitwerken
- Certificeerders, in Nederland vooralsnog alleen SKAL en SGS, kunnen een efficiëntere werkwijze voor groeps-certificering en/of kleinere bedrijven entameren
- De overheid of andere geïnteresseerden zouden kunnen denken aan startsubsidies voor groeps-certificering en versterking van organisatievermogen
- Boseigenaren en bosgroepen kunnen werken aan verdere samenwerking en afstemming van het beheer met omliggende eigenaren.

#### Kader 4: De Unie van Bosgroepen en aantallen eigenaren in Nederland

De Unie van Bosgroepen is de landelijke overkoepelende coöperatie van de 7 regionale Bosgroepen.

Het totale ledenbestand van de Bosgroepen overschrijdt de duizend, met een gezamenlijk bosareaal van ruim 145.000 ha. 35.000 ha daarvan is van de grote terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties, 110.000 ha van de overige eigenaarscategorieën, met name particulieren en gemeenten.

In Nederland zijn er 1888 eigenaren met meer dan 5 ha bos. 1623 daarvan zijn kleiner dan 100 ha. Voor de gemeenten en particulieren, exclusief de natuurbeschermingsorganisaties, zijn de getallen: 1651 eigenaren waarvan 1442 kleiner dan 100 ha (Bron: Bosschap, 1999)

In de praktijk van de Nederlandse bosbouw zullen het waarschijnlijk vooral de bosgroepen zijn die de groeps-certificering voor hun leden zullen proberen te realiseren. Steun van verwante organisaties is daarbij overigens nodig, gewenst en aanwezig. De Stichting FACE komt de eer toe als eerste voor de door hen gepleegde bosaanleg in Nederland vanwege de CO<sub>2</sub>-vastlegging concreet bezig te zijn met groeps-certificering. Wellicht dat die ervaring nog perspectieven oplevert.

Inmiddels is een werkgroep van de Nederlandse FCS-landentafel gestart om groeps-certificering voor de Nederlandse bosc-eigenaar dichterbij te brengen. Het zou mooi zijn als dat lukt.

In navolging van SW is de Unie van Bosgroepen al begonnen met verkenningen van de ISO-

certificering. De aanwezigen bij de bijeenkomst zagen certificering vooral als een vraag vanuit de consument en niet als een marketing- of PR-instrument. De vraag is nu of de kosten van certificering ten opzichte van de houtprijzen en de kosten- en opbrengstenstructuur van het bosbeheer in het algemeen, reëel kunnen worden, ook voor de kleinere bosc-eigenaar.

#### Literatuur

Blitteswijk H. van, J.J. de Jong en C.J.M. van Vliet, Certificering van kleine bosbedrijven, 2000, Alterra-rapport 031, ISSN 1566-7197  
Bosschap, 1999, gegevens bij Bosschap geregistreerden  
[www.fscoax.org](http://www.fscoax.org), gegevens FSC gecertificeerden  
Certificeringdag 29-02-00